

PARLEM-NE

MANUEL CUYÀS

tat té l'origen en l'educació que vaig rebre. Una educació que em permet entendre Góngora i fins i tot Gonzalo de Berceo, clàssics castellans, i que no em va habitar a la lectura dels clàssics propis. Potser sí, però ¿volen dir que entre el castellà antic i l'actual no hi ha un *continuum*, un fil ininterromput, que al català li falta? Els anys de decadència, els segles de castellanització, ¿no van causar un abisme entre el català antic i el nostre català fabrià? Davant del Museu de Zoologia, la majoria dels il·lustres lectors, gent cultivada i llegida, se'n veien un bull amb els textos que els havia facilitat l'organització. Carles Duarte comentava i feia un petit resum del text que cada lector acabava de llegir i n'hi havia alguns que se'l miraven com pensant: això he llegit jo? No els dic res de la reacció del públic, però ja se la poden imaginar.

Vull dir amb això que els Amics dels Clàssics que la Fundació Lluís Carulla impulsa és una volada de coloms sense futur? Vull dir el contrari. Si aquests *amics* dels escriptors arcaics s'haguessin de trobar a dies convinguts al menjador d'alguna casa o relacionar-se per correu postal, potser sí que seria millor no parlar-ne més. Però és que hi ha internet pel mig, i això ja és una altra cosa. Si internet posa en contacte col·leccionistes de cotxes o de taps de xampany, pot perfectament posar en contacte gent que llegeixi els clàssics i que s'ajudi a entendre'ls. Un dia et surt un catalanòfil d' Austràlia que et resol un dubte i un altre d'Ushuaia que te'n resol un altre i junts van fent camí pels trencacolls del rei En Jaume, el rei En Pere o el reconsegurat Ausiàs March.

El senyor Casacuberta, fundador de l'editorial Barcino el 1924, poc es podia pensar que una cosa anomenada internet faria favor a Ramon Llull, i el Doctor Il·luminat, que va preveure tant coses, poc podia pronosticar que internet faria favor al senyor Casacuberta. *

JOAN SOLÀ

Consells de Franklin

El meu cunyat Raimon Martínez Fraile m'ha regalat el fascicle *Lo camí de la fortuna. Consells bréus i senzills per a ésser rich*, que és el títol que l'adaptador català, Gaetà Vidal, va donar el 1868 a un altre del polifacètic Benjamin Franklin (reeditat en facsímil per Emprius Club d'Opinió) i formava part d'una col·lecció popular amb la traducció de *La Divina Comedia* del segle XV, etc. Època heroica de la nostra Renaixença, en què, sense més armes que la bona voluntat, quatre o cinc persones intentaven treure del no-res la nostra llengua i la nostra cultura.

Vidal en fa una adaptació, farcida de frases fetes («pel bon entenedor, mitja creu val per deu», «dirho aixís sens solta ni volta, ni com va, ni com costa») i de refranys, que és com els nostres avantpassats es transmetien les quatre veritats que els ajudaven a viure: aleshores les coneixia tothom i els diccionaris bilingües les duïen sistemàticament (ai!, una deu riquíssima del nostre passat que s'ha estrocat en sec en ben pocs anys). Llegeixin el pare Claret, els cors de Claver i hi veuran el mateix esperit. Sense més preàmbuls, som-hi.

Comença així Vidal, perquè vegin al nu aquella prosa i aquella escriptura: «Plaume al estiu, quan lo lle-

betg passant per entre los cimarols dels pins fa sentir son gemegar dòls; i á mi arriban las cantarellas dels aucellets [...]; y oich los cants de los qui en la era baten; i veig la lloca que manant los pollets los ensenya cloquejant, que en l'estiu, tota cuca viu [...]; plaume dich recordarme dels pagesos y demès gent que lo pa que menja, rega ab lo suor de son front, y pensant en la vida que portan, y planyentme de que tal sia, volguera ésser un pòu de ciencia, y que mes paraulas fossen pera tots article de fe, si poch ó molt podian contribuir á sa felicitat».

A les queixes dels pagesos pels onerosos pagaments que suporten («si això dura [...] som més perduts qu'una unsa en lo pla de la Boqueria»), l'autor respon ordenadament referint-se a la *peresa*, la *vagabunderia*, l'*ordre* en la vida diària i l'*economia*. La *peresa* y *vagabunderia*, més nos costa del doble de lo que al govern pagam; tres vegadas més las *disbauzas* y *poch seny* y lo redoble las *estranyesas* y *fal·leras*: «Ab tot, no hi ha per això que desesperarse, que Dèu diu a l'home. —*Ajudat y t'ajudaré*— es sabut que —*Fa més qui vol, que qui pot*— y contra *vagabunderia*, *disbauzas* y *fal·leras*, existeixen tres virtuts que s' diuen *Treball*, *Ordre* y *Economia*».

Peresa: Arreu [arada] penjada, l

robell se la menja, Mès lluhenta es la clau que mès toms dona, L'home que es peresós, per un pas ne dona dos, A llop dormen[t] no l'hi entra res en dent, Qui á gran dia's lleva, tot lo jorn trota, Qui quan es jove no treballa, quan es vell dorm á la palla, Gota á gota, l'aigua fa gorch.

Ordre: La regla manté'l cos y la butxaca, Pedra movedissa, no posa molsa, Costa mès de mantenir un vici que de mantenir dos fills, Cartas, daus, donas y vi, fan tornar al rich mesquí, Si vols que ton afer se fassa, veshi, Si vols estar ben servit, feste tu mateix lo llit. **Economia**:

«Per mancansa de cuidado, gasta en aplechs y festas majors lo que ha guanyat ab la suor de son front [...], lo que podria constituir un recó per la vellesa», «Respecte de las compras al encant, per un bon esmers que s'hi fassa, cent cops s'hi troba més dany que profit», *Á la casa ahont no hi ha pa, tothom crida y tothom te rahó, Bossa sens diners, digali cuiro*. I el colofó: «Ab tot, no deheu fiar exclusivament lo vostre ben estar, en lo treball, l'ordre y la economia. No hi ha dupte que son grans coses, mes de res vos servirian sens las benediccions del cel. Demanulas donchs humilment, y pera obtenirlas siau caritatius en vers aquells que no tenen béns de fortuna». *

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Andròmina?

El mes que demà comença dona nom als premis Octubre, la nit literària que organitza Eliseu Climent des de fa (o farà) 39 anys a València. Corre la brama que el premi de narrativa es diu Andròmina perquè Rosa Raga, la dona de Climent, va obrir un diccionari a l'atzar i va assenyalar amb el dit aquest nom. Una andròmina designa un objecte tan atrotinat que ja no serveix per a res, tot i que en plural també pot referir-se als embolics d'alguna persona enredaire o manifassera. D'andròmina diuen que prové l'entranyable *endimari* que em clavava mon àvia geltrunenca sempre que l'atabalava amb les meves falòrnies de nen fantasiós. Coromines el deriva del nom mitològic *Andròmeda*, personatge d'una faula que hauria esdevingut sinònim de mentida, fantasia o embolic. És (o era) un mot en desús fins que, de sobte, les festes majors han posat de moda les curses de vehicles extravagants amb rodes (sofàs tunejats, bòlids diversos) en baixada lliure per algun carrer inclinat. Enguany, a les festes del meu barri barceloní d'Horta van celebrar-ne la tercera edició. En podien haver dit cursa de ginyes, fòtils o carraques, però han decidit dir-ne cursa d'andròmines. I ha quallat. *

L'ULL DE L'AGULLA
DANIEL BOADA

A Catalunya
ens agafen per
les banyes
mentre a Espanya
ens miren des
de la barrera!

